

Тетяна Фролова

ПО ЗЕМЛІ ХОДИЛА КАЗКА

Видавництво «Край»

Львів

У
Ф

*Автор висловлює щирю подяку за допомогу
в виданні книжки:*

Авторське редагування
Ілюстрації

Ф $\frac{4702600202}{2000}$ Без оголошення

ISBN 966-547-151-1

© Тетяна Фролова,
2001

ПО ЗЕМЛІ ХОДИЛА КАЗКА

Любі діти й онучата,
Любі хлопчики й дівчата.
Сідайте гарненько
Й слухайте чемненько.
У баби Тетяни
В кошику – каштани.
Роздай, Богданчику,
Діткам по каштанчику.
Тут все зважено,
Все розраховано:
В кожному каштані
Казочку заховано.
Зробіть таку ласку –
Помандруймо в казку.
Не турбуйтеся, мами й тати:
Всі повернуться малята.
А хто хоче, нумо з нами,
Любі тати, любі мами,
І бабусі, й дідусі, –
Помандруємо усі.

По землі ходила казка. Ходила собі та й ходила. Дітей забавляла, розуму навчала. Була ласкава, була цікава.

Розпустуються надміру діти – сяде казка біля них, розправить кінці своєї хустки – і настає тиша: діти слухають казку.

А бува, не хоче спати якась дитина, вередує, пхинька, – казка тут як тут. Сяде біля ліжка – і дитина заспокоїться, а через якийсь час, дивись, і очка заплющить – спить.

Почув про казку чарівник і злякався, що вона на світі велику владу має. Розшукав він її і сказав:

– Мусиш, казко, ти переселитися в іншу країну або й на іншу планету.

– Добре, – чемно відповіла казка. – Тільки дозволь мені наостанок діткам казку розповісти.

– Добре вже, розповідай, – сказав чарівник. Почалася казка. Чарівник і сам не помітив, як заслухався. Та на найцікавішому місці казка обірвалася:

– Ну, мені пора.

– Куди ж ти? – несподівано запитав чарівник.

– В іншу країну, – заклопотано сказала казка.

– Залишися, – попросив чарівник, – я хочу знати, що було далі.

І казка залишилася. Відтепер в кожній казці неодмінно присутній чарівник.

Ходить по землі казка, заходить до кожної оселі, де є малі діти. А іноді й дорослі її в гості запрошують. Прийде до хати, сяде на ослоні чи й долівці – і настає злагода і тиша. Запросить до себе казку – не пожалкуєте.

ПРИГОДИ МАЛЕНЬКОГО ЮРАСИКА

Жили собі чоловік і жінка, та був у них синок Юрасик. Хлопчик був дуже гарненький, моторненький, та от біда: був він такий маленький, що спати лягав у сірникову коробочку. Журилася мама:

– Ну як він буде у світі жити, такий маленький та беззахисний?

– Нічого, – втішав її чоловік, – коли буде добрий та розумний, то проживе. Ого, ще й як проживе!

Отак батьки Юрасикові то журилися, то самі себе розраджували.

Якось Юрасик бавився на подвір'ї. Зирк – аж повз їхній будиночок бабуся старенька іде, клубочок в руках несе.

– Не з наших, – подумав хлопчик. І тільки він встиг так подумати, як у бабусі випав з рук клубочок, тільки кінець нитки в руках залишився. Випав той клубочок та й покотився. А бабуся скоренько почала ту нитку на новий клубочок мотати. А тим часом і каже до Юрасика:

– Побіжи-но, хлопчику, та й наздожени мій клубочок. Бач, як швидко котиться. Я вже стара, мені його не наздогнати, а в тебе ніжки он які прудкенькі.

Побіг Юрасик за тим клубочком. А він все котиться та й котиться, все швидше та й швидше. От-от піймає його Юрасик – аж він далі покотився. А баба все мотає та й мотає нитку.

І не помітив хлопчик, що давно вони уже поминули його село, і поле, і зайшли у темний ліс. Аж тут Юрасик зупинився та й заплакав. А була то не проста собі бабуся, а Баба Яга. Прикрикнула вона на Юрасика, посадила хлопчика собі в пелену, підняла свій клубочок та й пішла у дрімучі хащі, де була її хатка. Принесла хлопчика додому, витрясла з пелени і сказала:

– Такий, як ти, мені якраз і потрібний: їстимеш мало, а робитимеш, що треба. Гусей для початку пастимеш та мого kota Мурка годуватимеш. Та гляди мені, без фокусів. Надумаєш тікати – дожену і вовкам віддам: не натішаться тобою.

Страшно стало Юрасикові і Баби Яги, і тих вовків, та й кіт для нього цілим тигром здавався. А коли гусак зашипів і хотів його вкусити, хлопчик як підстрибне – та й верхи на гусакові опинився. Аж Баба Яга засміялася.

Так Юрасик жив у Баби Яги. Пас гусей, годував kota Мурка. До роботи він звик, та додому йому так хотілося, що хоч сядь та й плач.

Одного разу побачив хлопчик, як Мурко ганяється за маленькою мишкою. От-от піймає.. Пожалів Юрасик ту мишку, може тому, що сам був такий же маленький і беззахисний. Але як їй допоможеш? Та раптом, коли, здавалось, мищі вже ніяк не втекти від котячих пазурів, хлопчик як кинеється та як ухопить з усієї сили kota за хвіст. Кіт з переляку та несподіванки випустив свою здобич і зафучав на хлопчика. Він, певно, роздер би його, але розумів, що за Юрасика йому влетить від Баби Яги. А мишка втекла собі. Вночі, коли Юрасик вже вклався спати, він раптом почув біля себе мишачий писк.

Хлопчик злякався, бо не можна сказати, щоб він мишей дуже любив. Скоріше – навпаки. А мишка пропищала:

– Не бійся, хлопчику. Я прийшла подякувати тобі за те, що ти врятував мені життя. Я – донька королеви Мишанди Дванадцятої. І моя мама неодмінно нагородить тебе. Ходімо.

– Мені не треба нагороди, – сказав Юрасик. – Мені треба додому.

– Я думаю, що моя мама і це для тебе влаштує, вона ж королева. Ходімо швидше, поки кіт спить.

І вони пішли. Пролізли спершу в мишачу нірку, а там... Там було справжнє підземне місто. Великі і малі миші сновигали скрізь. Хлопчик спершу лякався, а потім і лякатися перестав.

Він слухняно йшов за маленькою мишкою. І прийшли вони до величезної нори. Посередині на троні із сиру сиділа королева Мишанда Дванадцята.

– Мамо, ось той хлопчик, що врятував мені життя, – запищала маленька мишка.

– Похвально, – поважно сказала Мишанда. – Це дуже рідко буває, що люди нам допомагають. Переважно вони ставлять на нас пастки або ж заводять тих противних котів. Та ти – молодець.

– Нагороди його, мамо, – знову писнула мишка. – А ще він хоче додому.

– Ми самі знаємо, що нам робити, – гордо сказала Мишанда. – Принесіть йому медаль із сиру, – наказала вона. І дві меткі миші кинулися виконувати її розпорядження.

– Це дуже висока нагорода, – пропищала на вухо Юрасикові маленька мишка.

– Я додому хочу, – сказав хлопчик.

– Почекай. Мама не любить, щоб її перебивали.

Тим часом принесли медаль із сиру. Хлопчик чемно подякував.

– А ти гарненький, – розглядала його Мишанда.

– Хочеш бути у мене головним при дворі? А потім я женю тебе на одній із моїх прекрасних дочок.

– Я хочу додому, – сказав Юрасик.

– Нечувано.

– Відмовлятися від королівської милості!

– Нечувано, – запищали миші довкола.

– Та я тебе щурам віддам! Та ми тебе захипаємо, – пищала розлючена Мишанда.

Маленька мишка ледве не плакала:

– Мамо, я обіцяла йому! Він врятував мене!

– Цить! В підземелля його!

І дві великі миші повели хлопчика у глибоку нору, звідки йому, маленькому, ніяк не вибратися. Добре, що хоч медаль не забрали: сякий-такий запас їжі.

– От тобі маєш. З вогню та в полум'я, – розмірковував сумно Юрасик.

Та раптом він почув, як щось шкряботить у куточку. А потім побачив маленьку мишку.

– Ох, як я втомилася. Давай скоріше. Я зробила хід. Ми виберемось звідси. Ходімо скоріше. Ти мені вибач, я не думала, що так вийде.

– І куди ми підемо з того проклятого мишачого царства? Сто котів на вашу голову!
– Ой, не кажи так! Не сердься. Ти ж читав казки і, певно, знаєш, що королеви не завжди бувають справедливі.

– А ти того не знала? – ущипливо зауважив хлопчик.

– Це ж моя мама. Я думала, вона зрадіє, що ти врятував мене. Ну, ходімо. Я мушу тебе вивести звідси. А де ти живеш?

Хлопчик починає пояснювати, та раптом маленька мишка перебила його:

– Я знаю! Я вже знаю! У твоєї мами найсмачніший сир. Ми часто ходимо ласувати... Та й знічено замовкла.

А Юрасикова мама і справді робила дуже смачний сир. Всі про це говорили. На базарі відразу його розкупували, просили ще привозити. І до комори миші справді навідувалися. Мама бідкалася, все грозилася kota завести, а батько доброзичливо сміявся:

– І мишам щось їсти треба. І їм смачного хочеться.

Юрасик з маленькою мишкою довго блукали підземними лабіринтами, аж поки не вилізли... І де б ви думали? В Юрасиковій коморі.

Юрасик стояв посеред комори і роздивлявся довкола. А маленька мишка як глянула на нього, то аж приснула зо сміху. Він був брудний, в землі та глині, одяг пошматований.

– Ну і вигляд у тебе!

– З гостей іду, – буркнув Юрасик, – від королеви Мишанди. Сто котів на ...

– Не треба, не говори так. Я ж допомогла тобі.

– Дякую, – пом'якшав голос хлопчика. – Але як я у такому вигляді покажуся мамі?
– Почекай, нікуди не йди, я зараз. І мишка зникла. Юрасик здивовано оглядався довкола.

Це була їхня комора. На полицях лежали різні харчові припаси. Був тут і мед, було й сало. Був і сир – найсмачніший у світі. Та думки і споглядання перервала поява мишки.

– Тримай, – поклала вона якийсь згорток. Хлопчик розгорнув: це були гарненькі маленькі штанці і блискучий, трохи навіть схожий на клоунський, сурдут.

– Де це ти взяла? – суворо допитувався хлопчик у своєї помічниці.

– В Оленки.

– Поцупила?

– Ні, ми з нею дружимо. Я в неї попросила. Вона сама шиє одяг для своїх ляльок. От я і попросила, – виправдовувалася мишка. Юрасик чемно подякував і став одягатися. Вигляд він мав цілком пристойний, навіть трохи урочистий. Можна було подумати, що він прямісінько з королівського двору.

– Ну, гаразд. Тепер іди собі, – суворо сказав Юрасик.

– А можна я?..

– Що? – не зрозумів той.

– Трішки перекушу. Я голодна.

– А-а! Сиру закортіло? То добре вже, їж. Він почекав, поки наїлася його маленька рятувальниця. Вони попрощалися.

– Ми більше не будемо навідуватися до вашої комори, – сумно сказала мишка.
– Ні... Чому ж? Тільки не дуже...
– А ви kota не заведете? – поцікавилася вона.
– Якщо й заведемо, то він не ловитиме мишей, – запевнив Юрасик.
– Так не буває, – сумно зітхнула мишка. – Ну, бувай! Мені не хочеться з тобою розлучатися.

– Мені також, – зізнався хлопчик, – але мені пора до мами і тата. Вони хвилюються. І він голосно постукав у двері. Мишка шмигнула в нірку. Хлопчик постукав ще і ще. Мама подумала, що це миші в коморі товчуться.

– Але щось дуже голосно. Це вже занадто. Таки треба завести kota, – подумала мама і відімкнула комору. Як же вона була здивована, коли побачила свого маленького синочка, за котрим вже всі очі виплакала. Мама повела хлопчика до хати, і вони з батьком довго слухали розповідь про його пригоди. А потім батько сказав:

– Це не годиться. Ми мусимо знайти десь такого лікаря чи чарівника, чи не знаю вже кого, щоб допоміг Юркові вирости. Він мусить бути міцним і дужим, щоб сам себе міг захистити.

Почали шукати, питати у людей. І таки знайшли. Це був старенький дідусь. Від нього пахло травами, ліками, віяло доброзичливістю.

– Ви лікар чи чарівник? – поцікавився Юрасиків батько. Дідусь засміявся:
– Кожен добрий лікар – це чарівник.

– А нам ви зможете допомогти?
– Безумовно. Але перш за все ви самі мусите собі допомогти.
– А як? – в один голос запитали Юрасик і батько.
– Ви мусите дуже захотіти. От ти, – звернувся він до хлопчика, – ти дуже хочеш вирости?

– Дуже, – палко аж вигукнув хлопчик.
– Тоді слухай. Ти мусиш щодня... чуєш? Щодня вставати до сходу сонця і купатися у вранішній росі. Ти поки ще маленький, роси тобі вистачить. А коли підростеш, купатимешся у ставку чи в річці. Буде холодно, хотітимеш спати, болітиме кожен м'яз, але мусиш... А батько має обладнати тобі спортивний майданчик. Щодня – спортивні вправи. Але щоб щодня. А про добрий обід, котрий також тобі не завадить, думаю, подбає мама. І ніяких тобі чарів.

Минув час. Хлопчика важко було впізнати. Одяг йому треба було міняти майже щотижня, – так швидко він ріс. І незабаром Юрасик переріс і маму, і татка, і сусідських хлопчаків, що колись сміялися з нього. А сила в нього була така, що не було в селі сильнішого від нього. Та не забував Юрасик час від часу заходити в комору. Там він сідав біля нірки, і кликав свою товаришку. Вона спершу боялася його, такого великого та дужого, але з часом звикла.

Він брав її на долоню, і вони довго собі розмовляли. Потім хлопчик пригощав її сиром, і вони прощалися.

Казка закінчилася. А ви, дітки, вже самі поміркуйте, що тут правда, а що – вигадка. Хоча в казках – все правда. Ну, хіба трішечки фантазії та уяви. А без того що б то за казка була. Чи не так?

КРИЖАНА ДІВЧИНКА

У невеликому місті, у звичайній міській квартирі жила собі жінка. Так вже якось у неї склалося, що жила вона зовсім одна, нікого в неї не було. Сусідки дітьми, онуками клопочуться, а тітка Настя – сама собі. При людях вдавала, що все це їй байдуже, а насамоті частенько і сплакне:

– Ну чому я не маю, скажімо, маленької донечки? Маленької, гарненької... Як би я її любила! Наближалось Новорічне свято. Хоча, яке це для тітки Насті свято? Всі Новий рік зустрічають родинами, а вона... ні до кого в гості йти їй не хотілося, хоча сусідки її кликали до себе.

Тітку Настю всі любили: чи дитина захворіє, чи так залишити ні з ким, – тітка Настя завжди напохваті. Завжди виручить.

Поставила у вазу гілочки ялиці, прикрасила дощиком, – хай і в неї свято буде.

Сусідки жартували:

– А ти, Насте, у Новорічну ніч бажання загадай – кажуть, все збувається.

А самі готували подарунки дітям та онукам. Вони собі жартували, а тітка Настя і справді вірила, що в Новорічну ніч всі бажання збуваються. От і настала та незвичайна Новорічна ніч. Рівно опівночі, коли всі вітали одне одного з Новим роком, до тітки Насті хтось постукав у вікно.

– Причулося, – подумала жінка, картаючи себе, що вже їй вчувається щось. Але стук повторився. Тітка Настя здивувалася. Ще б не дивуватися, її вікно виходило на просторий

балкон, але ж... Це був четвертий поверх. Тітка Настя підійшла до вікна. Спершу вона ніби нікого не побачила. Але раптом почула тоненький голосок:

– Мамо! Ну відчиняйте ж!

І жінка, не думаючи, не розмірковуючи, відчинила двері. У хату увірвався морозяний холод. А перед тіткою Настею стояла... маленька дівчинка.

– Заходь, – запросила жінка. Дівчинка увійшла.

– З Новим роком! – привітала маленька.

– І тебе з Новим роком! – радо відгукнулася тітка Настя. Тепер і в неї є гостя! Але як вона сказала: “Мамо, відчиняйте!” Так, так! Вона так сказала. Тітка Настя це добре пам’ятала... Але чого вона така бліда?

– Ти замерзла? – запитала тітка Настя. Вона доторкнулася до її руки – і відсахнулася:

– Боже мій!

Рука була крижана. Дівчинка засміялася. Сміх її дзвенів, як кришталевий дзвіночок, але це не був той життєрадісний сміх, яким сміються діти. Він собі дзвенів якимось сам по собі, нібито й не вона сміялася. Жінка почала пильніше приглядатися до дівчинки. Вона була біла-біла, ніби аж прозора, а коли довго на неї дивитися, то ніби аж з голубизною. У неї були гарні голубі очі, але якісь такі... холодні чи байдужі... Аж моторошно було в них дивитися.

– Звідки ти прийшла? – запитала жінка.

– Я тепер буду ваша, – сказала дівчинка – ви ж хотіли дівчинку? От і маєте мене! Я – ваш Новорічний подарунок.

– І звати тебе Оленка?

- Авжеж, Оленка.
- А кому ж я маю дякувати за такий гарненький подарунок?

Дівчинка знову задзвеніла сміхом:

- Новому року. Це він сьогодні подарунки розносить.
- А ти Снігуронька?
- Ні, не зовсім... Я крижана. Хіба це має якесь значення?
- Звичайно ж ні... Але якщо ти крижана, то... ти ж можеш, певно, розтанути?..
- Ну це не обов'язково. Я можу розтанути тільки навесні, а до неї ще дуже далеко.
- Значить, ти не назавжди? – посмутніла тітка Настя.
- Цього я ще не знаю. Я лише знаю, що можу розтанути навесні.
- Я б цього дуже не хотіла.
- Я також. Але це вже від мене не залежить.
- А від кого?
- Не знаю... Очевидно від казки і мабуть від вас.
- Ну, якщо від мене, тоді ти ніколи не розтанеш.

Дівчинка засміялася.

- А в кімнаті ти не можеш розтанути?

– У кімнаті – ні. Я ж не просто собі крига, я ж жива, отож не хвилюйтеся даремно. А зараз я страшенно хочу їсти.

- А що ж їдять крижані дівчатка?
- А те саме, що й звичайні. Окрім гарячого. Навіщо ризикувати?

Тітка Настя кинулася частувати свою гостю, чи то пак, доньку: канапки, тістечка,

цукерки... Раптом вона згадала, що припасла торт з морозива: думала сусідчиних онуків пригостити. Цей торт найбільше прийшовся дівчинці до смаку.

Стала жити у тітки Насті її незвичайна крижана дівчинка. Сусідки тільки плечима знизували: мовляв, щось тут не те... Не може ж такого бути!..

А Оленка метушилася по хаті, бралася за віник, витирала пилюку. Лише до кухні мати її не підпускала – боялася, щоб не розтанула. Та ще... хотіла Оленка квіти в вазонках підлити, а вони померзли. Зате любила милуватися дівчинка візерунками, що їх малював на вікнах мороз. Вона й сама вміла малювати такі візерунки, але спостерегла, що тітка Настя від того чомусь смутилася. Час збігав, і все більше журилася тітка Настя.

– Це ж і весна вже не за горами... Почала вона думати та потихеньку у людей питати. І таки дізналася, що в лісі за болотом живе стара чаклунка. Вирішила піти до неї. Болото замерзло, так що перейти його було не важко. Важко було знайти серед хащів маленьку хатинку старої чаклунки, точнісінько таку, в якій живе казкова Баба Яга. Але чаклунка на Ягу була зовсім не схожа. Привітна, лагідна.

– Знаю, за чим прийшли, – ще з порога сказала чаклунка. – Але я нічого не можу для вас зробити.

– Ну невже-таки нема ніякого способу перетворити її на звичайну дівчинку?

– Є такий спосіб, але він нелегкий.

– Який? Я на все згідна, бо я вже встигла її полюбити. Я не хочу її втрачати, але я знаю, що весна в мене її забере. Я завжди так любила весну, так її чекала. А тепер я її боюся.

- Весни боятися не треба, але, поки вона прийде, треба розтопити серце дівчинки.
- Як? Воно ж у неї, певно, теж крижане.
- Так. Але це не просто собі крига. Дівчинка ходить, розмовляє – отже вона жива.
- А як я дізнаюся, коли у неї розтопиться серце ?
- А вона у Вас плаче?
- Дуже рідко. Я не даю їй плакати. Але щось раз чи два плакала. Та от диво: у неї холодні сльози.
- От-от... Перша ознака, що у дівчинки розтопилося серце, коли вона заплаче справжніми гарячими сльозами.
- І що тоді?
- Тоді вже їй і Вам не треба буде боятися весни: вона не причинить вам зла, бо дівчинка вже буде не крижаною, а справжньою дівчинкою.
- А як же ж це зробити?
- Мушу признатися, що того я не знаю. Зворушити її чимось треба, розчулити.
- Вона до всього байдужа. Вже чого я їй тільки не купую – нема у неї ні радості, ні смутку.

Пішла тітка Настя додому, не дуже втішена. Якимось вже зовсім напровесні проходив біля їхнього будинку чоловік. Здалеку, видно, йшов. Ноги геть промокли. Він сів на лавочці спочити, дістав з торбини окраєць хліба, кусочок сала та й став їсти. Побачила його тітка Настя та й каже:

- Бачу, чоловіче добрий, ви здалеку.

– Та здалеку, – відповів той. – Шляхи мої неміряні, дороги мої неходжені.

– А хто ж ви?

– Я – кобзар-бандурист. Ходжу по містах і селах, пісні та думи співаю. Людей веселю, а іноді і сльозу із серця витисну.

– То чи не зайшли б ви часом до моєї оселі? Обсушу вас, обперу, стравою теплою нагодую.

– А чому б ні? Я й живу тому, що добрі люди на світі є, а то б уже давно пропав. А мені пропасти не можна, бо тоді пісень на світі поменшає.

– То ходім.

Тітка Настя ввела гостя у хату, обсушила, нагодувала, а гість, відпочивши, дістав свою бандуру, довго щось там підладжував, а потім так легенько доторкнувся до струн – і в хаті ніби посвітлішало від того ніжного звуку.

Оленка сиділа біля вікна і пробувала щось вишивати. На гостя вона спершу не звернула уваги. Але коли той доторкнувся до струн бандури, дівчинка якось дивно глянула довкола, вишиття випало з її рук. А бандурист заспівав:

Ой, Морозе, Морозенку,

Ти славний козаче,

За тобою, Морозенку,

Вся Україна плаче.

Дівчинка дослухала всю пісню до кінця. Заслухалась і тітка Настя. Може тому і не звернула уваги на якийсь дивний погляд Оленки. А та підійшла до неї, обняла холодними

рученятами і тихенько спитала:

- Мамо, а що, хіба вже весна прийшла?
- Ні, донечко. А що?
- Мені здається, що я тану...

І дівчинка заплакала. Матері на руки капнула гаряча сльоза її вже не крижаної доньки.

- Не бійся, донечко, тепер нічого не бійся.
- І весни?
- І весни також.

А на лаві під образами сидів кобзар. Він нічого не міг зрозуміти, але знав лише одне: його пісня зробила якесь диво. Та до того йому було не звикати. На те він і кобзар.

ПРО ОДНУ МАМУ, ЩО НЕ ВІРИЛА В КАЗКИ

Чи вірите ви в казки? Звичайно вірите, поза всяким сумнівом. А є, уявіть собі, такі люди, котрі в казки не вірять. Їх не багато, але вони все ж є. Це переважно дорослі люди. Мами, як правило, в казки вірять, бо цьому, безумовно, їх навчили діти. Але була на світі мама, а може їх було дві, більше ну ніяк не могло бути, котра в казки не вірила. Але мамою вона була для своєї донечки Галинки, інші ж діти називали її тьотею Христею. Скаже їй Галинка:

– Мамо, а я сьогодні вночі літала.

А мама їй:

– Не розказуй мені казок.

– А чому? – дивується Галинка. На те мама нічого не відповідала.

Нудно жилося на світі Галинчиній мамі без казок. Певно, від того вона простудилася і захворіла, та так, що лікар звелів їй лежати в ліжку і навіть телевізор заборонив дивитися. Від того Галинчиній мамі стало ще нудніше. Та що ж поробиш! Лікаря мусять слухатися навіть мами. І тому, коли до неї зайшла Галинка, мама зраділа.

А коли доня сказала:

– Знаєш, мамо, до мене сьогодні вночі приходила Попелюшка, – мама засміялася:

– Ну і фантазерка ти, доню.

А потім попросила:

– Розкажи мені одну із своїх казок.

– Зараз не можна, – сказала дівчинка.

– Чому? – здивувалася мама.

– Зараз день, і тобі буде нецікаво. Треба увечері, коли ти приготуєшся до сну.

– Гаразд, – посміхнулася мама. Вона подумала, що доні просто не хочеться розповідати. Мама не образилася. Незабаром і забула про своє прохання. Але не забула про нього Галинка. І коли мама, повечерявши і прийнявши ліки, зібралася спати, в кімнату увійшла Галинка і сказала:

– Ти готова, матусю?

– До чого? – не зрозуміла мама.

– Мандрувати у казку, – нагадала дівчинка.

– Звичайно, – усміхнулася мама, – а що для цього потрібно?

– Закрити очі і уявити себе маленькою.

І мама закрила очі. Нараз вона стала зовсім маленькою і почула голос своєї мами:

– Христинко, сама до лісу не ходи – заблудишся.

Галинчина мама хотіла щось відповісти, але чомусь не змогла. Зате вона раптом відчула, що довкола неї – ліс, вона вдихала запах хвої і торішнього листя. Мама хотіла здивуватися, але теж чомусь не змогла. Раптом вона почула вовче виття – і тут вже було не до жартів. Вона кинулась бігти. Бігла довго і встигала дивуватися, як це їй вдасться так швидко бігти. А потім згадала, що вона зараз маленька, зовсім маленька дівчинка Христинка. Але тут Христинка ще більше здивувалася і навіть злякано оглянулася довкола. Вона, виявляється, забігла в такі хащі, що їй не знала, як їй звідси вибратися. Вона вже й забула, що доросла, що сама вже мама, і що в неї є донечка Галинка. Це була маленька розгублена дівчинка у непрохідному лісі. І та маленька Христинка раптом заплакала.

Аж тут на галяву вийшов дідусь. Він був такий чудний, що Христинка забула про свої сльози і мало не приснула зо сміху.

– Живий гриб, – обізвала Христинка подумки дідуся. А він і справді був схожий на гриб, але тоді то мав би бути мухомор, бо на голові у нього була яскрава червона шапочка у крапинку. На шапці прилипли кілька прив'ялих травинок.

– Який дивний дідусь, – подумала Христинка, розглядаючи дідову бороду, схожу на мох. З-під шапки блищали хитруваті маленькі очі. Це був недобрый блиск.

– Ти знаєш, хто я такий? – запитав старий у дівчинки.

І Христинка задумалася: не могла ж вона сказати, що він схожий на мухомора – ще образиться.

– Ні, не знаю, – сказала дівчинка.

– Не прикидайся! Знаєш. Ти правильно подумала: я – Мухомор.

– А хіба Мухомори розмовляють?

– Звичайно. Хіба ти казок не читала? Але річ не в тім. Ти тепер житимеш у мене.

– Я не хочу, – заплакала Христинка, – я хочу до мами!

– А тебе ніхто не питає, чого ти хочеш, і чого ти не хочеш. Тепер ти будеш робити те, що я тобі накажу.

Дівчинка ще трохи поплакала, а потім зрозумівши, що це нічого не дасть, витерла сльози. Вона вирішила, що поки що доведеться погодитися. А там вона неодмінно щось придумає.

– А що я буду у Вас робити?

– Роботи у мене вистачить. Скажи, ти любиш розфарбовувати картинки?

– Звичайно, – трохи повеселішала дівчинка. Якщо це лише малювати, то вона... Але Христинка не встигла додумати. Старий дістав з-під шапки коробку. В ній були фломастери, але якісь незвичайні. Дівчинка таких ще не бачила.

– А де папір і що треба малювати? – запитала вона.

Старий зло хихикнув.

- Малювати ти будеш не на папері.
- А на чому?
- Ти будеш розфарбовувати гриби.
- Гриби? А навіщо? Вони й так гарні.

Старий знову хихикнув.

- Молодчинка. Звісно, гарні. Скажімо, Мухомор. Яка в нього шапочка!
- Мухомор отруйний, його не можна їсти, – сказала дівчинка. Вона іноді ходила з мамою по гриби, і мама їй показувала отруйні гриби, котрі не можна було збирати.
- От-от... А ти всі отруйні гриби перефарбуєш на їстівні. Зрозуміла?
- Але ж цього не можна робити. А що, коли хтось їх збере і отруїться?..

Старий захихикав.

- Ото й добре. Бо ж інакше, для чого тоді ми є?
- Я не буду цього робити. Це злочин, – сміливо вигукнула дівчинка.
- Будеш. Куди дінешся? А коли ні, то я напою тебе своїм соком – і ти помреш.

Дівчинка мовчки взяла фломастери і пішла в хащі. Вона присідала, шукаючи їстівні гриби, і підмальовувала їх: білий гриб став ще білішим, опеньок – залишався собі опеньком, а сиріожка – сиріожкою. Лише трішки фарби добавляла їм Христинка. Вона так захопилася своєю роботою, що й не помітила, що за її спиною зупинився старий Мухомор і спостерігав за її роботою. Раптом він несамовито закричав:

- Ти що це робиш, погане дівчисько? Які гриби фарбуєш? Я ж сказав...
- Я не дуже на грибах розуміюся, – хотіла схитрувати Христинка.
- Нічого. Будеш в мене розумітися. В дупло її!

Де взялися два вужі, скрутили дівчинку і кинули у дупло. Дівчинка заплакала:

– Пропала я! Тут мене ніхто не знайде.

І тут вона ніби здалеку почула чийсь знайомий голос.

– Мамцю, прокидайся, вже ранок. Лікар незабаром прийде.

– Ой, – зойкнула мама і відкрила очі. Вся кімната була залита сонячним світлом. Біля ліжка стояла Галинка і усміхалася.

– Той Мухомор такий страшний, – сказала мама. – Якби не ти, то й не знаю, як би я виплуталася з цієї історії.

– Я так і подумала, – примружила очі Галинка, – ти ж в казку не часто мандруєш. От я і вирішила, що ти сама не виплутаєшся.

– Дякую тобі, донечко! У наступну казку ми підемо вдвох.

– Неодмінно, – сказала Галинка.

ПОДОРОЖ У МИНУЛЕ

Було це у важкі часи, коли не кожна мама могла купити своїй дитині фабричну ляльку. То ж шили ляльки самі діти або ж їхні мами. Шили із всяких лоскутків матерії, старих і нових.

Марійці повезло: у неї була для ляльки металева голова, справжня фабрична голова: кучері, очі, носик, ротик у ляльки, – все було з металу. Залишалось тільки зшити тулуб і, якщо його вдало зшити, то лялька виходила досить гарною. У Марійчиної ляльки вже кілька разів мінявся тулуб. На цей раз Марійка дуже старалася, ще й мама їй допомагала. Лялька вийшла дуже гарна, з дівочьким станом, з гарними ручками та ніжками, ще й панчішки їй Марійка пошила. А потім вже шила всякі платтячка, спіднички та блузочки. Де тільки який лоскуток роздобуде, відразу ляльці приміряє.

Якось одна старша дівчинка пошила їй зовсім доросле плаття, так би мовити вечірню сукню. Вона була з нової шерстяної тканини, спереду були складочки, ззаду коло шийки був пришитий справжній гудзик. Словом, сукня була дуже гарна. Марійка пишалася своєю лялькою, що мала таку гарну сукню.

Минув час. І нарешті Марійчина мама купила доньці справжню фабричну ляльку. Яка щаслива була дівчинка! Звісно, що дітям для щастя треба трохи менше, ніж дорослим. Марійка скрізь носила свою нову ляльку. Діти, котрі ще не мали фабричних ляльок,

заздрили їй, просили хоч в руках потримати, і Марійка давала, бо вона була доброю дівчинкою. Лялька була горда з того і ніби аж задавалася.

А стара лялька тепер сумно лежала в кутку: на неї ніхто не звертав уваги. А якби звернув, то дуже б здивувався: у неї на очах були сльози. Ви скажете ляльки не вміють плакати? Воно, звичайно, так, але не зовсім. Вони просто не показують людям все, що вміють робити. Лежала, лежала собі лялька – та й зникла. Зникла – та й байдуже: ніхто на те не звернув уваги.

Нарешті всі вже побачили Марійчину нову ляльку. Всі-всі. І Марійці стало нецікаво. Мама не дозволяла їй скрізь брати з собою, наприклад, до лісу.

– Забрудниш, донечко, їй. Нову я не зможу купити.

Отож Марійка засумувала. От зі старою лялькою можна було всюди бавитися, одягати її й роздягати, завітчувати, садити у свою хатку. А з новою всього того робити не можна.

– А де ж моя стара лялька? – спитала Марійка.

І почала шукати. Вона шукала скрізь, але ляльки ніде не було.

– Чого ти шукаєш, доню? – запитала мама.

– Стару ляльку, – відповіла Марійка.

– А навіщо тобі вона? Ти тепер маєш нову гарну ляльку, – здивувалася мама.

– Ні, мені потрібна стара лялька, – сумно сказала Марійка. Пізно, Марійко, згадала ти про свою подругу.

Ляльки не було. Дівчинка лягла спати з поганим настроєм.

– Ну куди вона могла подітися, – думала Марійка.

І раптом вона почула якесь шарудіння.

Дівчинка вже хотіла покликати маму, але хтось легенько торкнув її за плече, і Марійка почула тоненький голосок:

– Це я, Ліна (а треба вам знати, що саме так було звати стару Марійчину ляльку), вставай і ходім зі мною!

– Куди? – німіючи від подиву, питала Марійка.

– Ніколи, ходім! – серйозно як для ляльки відповіла Ліна.

– Стривай, – зупинила її Марійка, – а ти хіба вмєш розмовляти?

– Звичайно ж, умію... хіба ж забула, коли ми з тобою бавились, ти мене вчила: скажи “мама”? Забула? Та звичайно, де ж тобі пам’ятати про мене! У тебе ж тепер є нова лялька! І в голосі у Ліни забриніли сльози.

– Ліночко, я була недобра, вибач мені, – сказала Марійка, сама ледь не плачучи.

– Ну, годі тобі, скоріше ходімо, а то ми з тобою до ранку проговоримо, а я хочу тобі дещо показати...

– А це далеко?

– Ні, зовсім близько.

Марійка встала. Ліна підійшла до дзеркала, відхилила його, і дівчинка побачила в стіні зовсім маленькі дверцята.

Марійка й не думала, що вони там є.

– Ходім за мною, – тихо сказала Ліна.

– А я пройду?

– Пройдеш.

І вони обидві пройшли в дверцята, і опинились в якійсь кімнаті, уже знайомій, але Марійка не могла згадати, де вона її бачила.

– Ти не пригадуєш? – спитала Ліна і засміялася.

– Та це ж будиночок, в якому ви колись жили, коли ти була зовсім маленька.

– Так його вже давно розвалили, – здивувалася Марійка.

– А ми з тобою повернулися в той час, коли він ще стояв. Глянь на себе, ти стала зовсім маленька, як тоді.

– Ой! – зойкнула Марійка.

– Не бійся, – заспокоїла її Ліна, – все це мине, коли ти прокинешся. А зараз подивись краще навколо. Ти впізнаєш ці речі?

– Ой, – знову здивувалася Марійка, – моя колиска! Її тато вже давно на дрова порубав, а тут вона така гарна... І мій м'ячик, якого мені хресна мама подарувала, – і Марійка підкинула м'ячик, і він весело підстрибнув.

– І моя машинка, котру я вже давно поламала! І наш старий чайник, котрий мама вже давно викинула! Навіть мої новенькі чобітки, котрі вже давно на мене малі. Ой, Ліночко, як це тобі вдалось?

– Просто я тепер тут живу, – тихо сказала лялька.

– Ну, тепер ти знову житимеш зі мною.

– Ні, Марійко, ні... Як не буде вже ніколи вашого будиночка, якого ви розвалили, як не буде ніколи більше старого чайника, твоєї колиски, яку тато порубав на дрова.

- Але ж тебе ніхто не викинув, – спробувала заперечити Марійка.
  - Це однаково, – тихо сказала лялька.
  - Пробач мені, Ліно!
  - Я не ображаюся. Життя іде. А ось бачиш цю чашку.
  - Ой, це ж я її розбила, а потім тихенько викинула, щоб мама не сварила... Вона ціла.
  - Це єдина річ, котру ти зможеш звідси забрати.
  - Ну, ходім зі мною, Ліночко!
  - Ні, не можу. І тобі пора. Незабаром мама прокинеться.
- Марійка прокинулась, мама стояла над її ліжком і усміхалась.

– Вставай, донечко, ранок уже.

– Ой, мамочко, – сказала Марійка не відкриваючи очей, – поглянь за дзеркало. Що там у нас?

– Що ж там у нас? – засміялася мама, – напевно, пилюки багато: я вже давно його не відсувала.

– Ні, мамо, – наполягала дівчинка, – подивись скоріше.

Мама підійшла до дзеркала, відхилила його, зазирнула:

– Правду я сказала, там море пилюки.

Марійка зіскочила з ліжка, сама підбігла до дзеркала і зазирнула – за дзеркалом була стіна.

– Мамо, там були дверцята.

– Прокинься, Марійцю, ніколи там не було ніяких дверцят. Все це тобі, напевно,

наснилося.

– Були, – доводила дівчинка, – і я з Ліною туди заходила.

– З якою Ліною? – було видно, що мати почала непокоїтись: може дитина захворіла, марить чи гарячка... Та ні, просто вона ще не прокинулась.

А Марійка розповідала. Говорила швидко, ніби боялася, що її переб'ють, не вислухають до кінця. Мама слухала, слухала, а потім розсміялася:

– Ти мене аж налякала. Просто все це тобі наснилося. Ну, ходім снідати!

– Ти мені не віриш... А он поглянь, що на столі...

На столі стояла чашка, їхня колишня чашка. Ціла.

– Наша чашка, правда, я щось її давно не бачила, все думала, що десь розбилася, а вона ціла. Марійка почервоніла.

– Мамочко, я її справді розбила.

Мама здивовано звела брови:

– Марійко, але ж чашка ціла. Що бо ти говориш?

І вона доторкнулася до Марійчиної голови. Марійка образилася.

– Ну, чому ж ти мені не віриш? Колись у минулому, – Марійка почервоніла, – я розбила цю чашку і потай викинула, щоб ти мене не сварила. А тепер я принесла її з свого минулого. Ти мені не віриш...

Мама задумливо погладила доньку по голівці. Вона й сама страшенно любила казки, але до такого її фантазія ще не доходила.

– Ну що ж, тоді ти щаслива, – сказала мама, – ти змогла побувати в своєму минулому. Скільки дорослих можуть позаздрити тобі... Вони позбавлені такої можливості.

ОЛЕНЧИНА ПІСЕНЬКА

Жила на світі дівчинка Оленка. Одна-однісінька жила, як билиночка у полі: і радіє – одна, і плаче – теж одна. Єдине в неї багатство – це пісня. Звідки її дівчинка навчилася – вона не пам'ятала. Здається, мама колись співала. Але й маму дівчинка також смутно пам'ятала. От тільки й лишилося, що пісня: “Вийшли в поле косарі...” Вона співала її завжди: і тоді, коли носила воду взимку у подертих черевиках, і коли руки боліли від важкої роботи, і коли хтось ображав її, що й на сльози збиралося, дівчинка знай собі співала. І якось легше ставало на душі: робота здавалася не такою важкою, дорога не такою далекою, образа не такою гіркою.

Одного разу, коли Оленка йшла собі у сусіднє село шукати роботи, зустрівся їй багатий купець і запитав:

– Скажи мені, дівчинко, що це ти за пісеньку співаєш? От я і багатий, а ніяких пісень не маю...

– А я маю, – сказала дівчинка, – ось моя пісенька.

І заспівала. Голосок у неї був дзвінкий та гарний, і пісенька так і линула аж у саме небо:

“Гей, ну те, косарі,

Хоч не рано почали.

Хоч не рано почали,

та багато утяли”.

– Послухай, дівчинко, – сказав купець, – продай мені свою пісеньку. Я тобі добре заплачу.

– А хіба пісні продаються? – засміялася Оленка.

– На світі все продається, – сказав купець. – Ось тобі три карбованці. Це – добра плата.

– А як же я вам віддам свою пісеньку? – запитала дівчинка. І чомусь їй раптом стало сумно-сумно. І маленьке сердечко забилося тривожно-тривожно.

– А ти заспівай її, – сказав купець, – от я її і заберу.

Заспівала Оленка. Ще ніколи вона так сумно не співала. Її пісенька ніби прощалася з нею. Оленка ніяк того не могла зрозуміти: хіба ж вона раз співала? Хіба ж раз слухали її різні люди? І не знала дівчинка, що не купець то був, а злий чаклун. І не знала дівчинка, що не можна продавати пісню.

Задзвеніла пісенька сумно і замовкла. Поїхав купець, а Оленка пішла собі. Хотіла заспівати – а воно не співається. Ніби й не співала раніше ніколи. Засумувала дівчинка. Вже й забула, як тішилася, що купить собі нові черевики і не буде взимку мерзнути в ноги. Вона ще не розуміла, що сталося, але їй було дуже сумно. Раптом бачить дівчинка – аж сидить край дороги старенька жінка. Сидить та й плаче.

– Чого ви, тітусю, плачете? – спитала Оленка.

– Та як же мені не плакати! – відповіла жінка. – Простудила я свої ноги і тепер не можу ходити. Пішла до лікарів, а ті загадали аж три карбованці за ліки їм дати. Де ж мені

їх взяти? Доведеться тепер калікою на світі жити... Та й ще дужче заплакала.

– Не плачте, тітусю, – спаленіла раптом Оленка. – Я можу вашій біді допомогти. Ось гроші... І дівчинка дістала свої три карбованці. Вона так зраділа, що може допомогти бідній жінці, що знову забула, як їй взимку мерзли ноги в подертих черевиках.

Пішла дівчинка далі й не зчулася, як заспівала. А потім зрозуміла, що до неї повернулася її пісенька.

– Ой, пісенько, – скрикнула, зрозумівши, – я тебе більше ніколи не буду продавати. Ні за які гроші!

Та й знов заспівала: “Вийшли в поле косарі...”

Дивиться Оленка – аж їде повіз, оточений почтом. А на ньому сидить прегарний хлопець. Злякалася дівчинка, хотіла було втекти, та нікуди. А поки вона думала, то повіз порівнявся з нею, і гарний парубок, перехилившись до неї, спитав:

– А що це ти, дівчинко, за пісеньку співала? Її далеко чути. І якось радісно від неї на душі стає.

– Це моя пісенька, – сказала Оленка, – я її нікому не віддам!

– А навчити мене можеш? – спитав королевич. Бо то був він.

Дівчинка знітилася:

– Можу, – відповіла вона.

– Сідай сюди, – сказав королевич, звільняючи місце побіля себе.

Дівчинка сіла. Повіз покотився далі, тільки вже з пісенькою. По дорозі їх наздогнав

хлопець – пастишок з сопілкою. Він награвав щось веселеньке – аж раптом почув пісню.

– Яка гарна пісенька! – сказав хлопець. І заграв її на сопілці.

– Сідай до нас, – сказав королевич, – буде веселіше.

Сопілкар сів. Пісня задзвеніла зовсім весело. Проїжджали вони по селах – і пісню підхоплювали селяни. Проїжджали полями, де працювали люди, – і вони підхоплювали її. І від тої пісні їх робота ставала легшою, сонце не так дошкуляло, пилюка не так допікала.

Зажила Оленка у веселому королівстві. Всі любили її, роботящу і лагідну. А надто любили її пісеньку. Виросла дівчинка. Вже б і заміж пора. Королевич ні на кого більше й не дивиться. І просить її, й умовляє, щоб була йому за дружину. А вона – ні та й ні. А вечорами ніжно сумувала сопілка, співаючи іншу пісню, пісню кохання...

Ця казка не подібна до інших казок, де найвища нагорода для дівчини – вийти заміж за королевича. Хоча королевич був гідним хлопцем і дуже любив Оленку, та незабаром зрозумів, що дівчина любить сопілкаря. І відступився, бо зрозумів також, що кращої пари не було, мабуть, на світі.

І зажили щасливо і весело сопілкар з Оленкою. Веселішої хати не було у всій околиці.

È³ò àðàò òðíí -òòáí æ í° àè ààí í ý

Òàðýí à ÒÐÍ ÈÍ ÆÀ

Ï Í ÇÀÌ È² ÒÍ ÆÈÈÀ ÈÀÇÈÀ

Ààòí ðñüèà ðààààóààí í ý
²èþ ñòðàò³;

Çàíí í á í áá³ð 1/11/2003. Ì³àí èñàíí í ñí àðóéó 30/12/2003.
Òí ðí àò 60684/32. Àðóé í òñàðí èé. Í àí³ð èðáéàí ààí èé.
Òí . àðóé. àðé. 1,375. Í áé. -àèà. àðé. 0,79. Òí . òàðáí à³à. 1,1.
Àèà.¹ . Çàì .¹

Àè ààáí èòòáí “Èðáé”
79008, Èüà³à, Ì³ààæíí à, 3

Èí í í³þ òàðí èé í áá³ð òà ààðñòéà ÈÒ “Òáí³èñ”
79012, Èüà³à, Ñàòàðí àà, 7.

Ì óñòí í èð³àñüèà àðóéàðí ý.
ì . Ì óñòí í èðè, Àðóó àáñüéí ñ , 31